

УДК 728.51

Д. С. Бородай

*аспірант кафедри архітектури житлових і громадських будівель
ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка*

ПРИЙОМИ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-ТУРИСТИЧНИХ ГОТЕЛІВ

Анотація: виявлені основні групи прийомів функціонально-планувальної організації спортивно-туристичних готелів. Проведено дослідження прийомів розміщення спортивно-туристичних готелів в містобудівній структурі, прийомів композиційного та архітектурно-планувального вирішення.

Ключові слова: спортивно-туристичний готель, функціонально-планувальна організація, композиційне вирішення, містобудівна структура.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства, важливою складовою світової економіки, стала туристична галузь. В багатьох країнах туризм визначився як основна галузь економіки. Невід'ємною складовою туристичної галузі є сфера обслуговування, основними елементами якої є готельні підприємства. Тому розвиток туризму прямо пропорційно залежить від рівня готельних послуг, їх якості та різноманітності.

Розвиток туристичної галузі став результатом диференціації туризму на окремі види, серед яких домінуючими визначилися оздоровчий та спортивний туризм. Виокремлення даних видів туризму і динаміка їх розвитку зумовили формування відповідної інфраструктури відпочинку. Важливою складовою частиною даної інфраструктури є готелі спортивно-туристичного призначення. Основна функція даного типу готелів є забезпечення туристів і спортсменів комфортними умовами для проживання, відпочинку, оздоровлення та фізичного вдосконалення. З метою забезпечення цих умов, необхідною задачею є формування раціональних функціонально-планувальних рішень та визначення основних принципів та прийомів функціонально-планувальної організації спортивно-туристичних готелів.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Наукові дослідження, що розкривають проблематику архітектурної організації готельних підприємств здебільшого стосуються готелів загального типу. В Україні останніми дослідженнями за даною тематикою є роботи О. Ковальської «Архітектурно-планувальна організація готелів» (на прикладі крупніших міст України), О. Карасьової «Архітектурно-планувальна організація малих готелів в умовах природних комплексів». В роботі О. Ковальської досліджено прийоми архітектурно-художньої виразності готелів, прийоми їх містобудівного

розміщення у міській забудові крупніших міст, а також надано пропозиції щодо покращення архітектурної виразності будівель готелів. У науковому дослідженні О. Карасьової виявлено раціональні прийоми об'ємно-планувальної організації готелів з урахуванням екологічних чинників, а також окрему увагу приділено визначенню прийомів досягнення архітектурно-художньої виразності готелів. Проте, проблема дослідження прийомів функціонально-планувальної організації спортивно-туристичних готелів залишається відкритою і потребує детального вивчення.

Мета роботи полягає у виявленні та дослідженні прийомів функціонально-планувальної організації спортивно-туристичних готелів.

Виклад основного матеріалу. На основі вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду будівництва спортивно-туристичних готелів, було виявлено основні групи прийомів, що є характерними для даного типу будівель: прийоми розміщення в містобудівній структурі, прийоми композиційного вирішення в містобудівній структурі, прийоми архітектурно-планувального вирішення, прийоми архітектурно-композиційного вирішення.

Першою групою є прийоми розміщення спортивно-туристичних готелів в містобудівній структурі. Місце розташування є першочерговим аспектом, що визначає функціональне призначення спортивно-туристичних готелів. Отже, характерними є такі прийоми містобудівного розміщення: в центральних районах міста, поруч з транспортними вузлами, в структурі спортивного центру, в структурі курортного центру, на маршруті спортивного туризму.

Розміщення спортивно-туристичного готелю в центрі міста обумовлюється наявністю в центральних районах значних спортивних об'єктів – футбольних стадіонів, льодових арен, легкоатлетичних манежів тощо. Тому, даний прийом розміщення характерний для приоб'єктних спортивно-туристичних готелів. Дані готелі головним чином розраховані на прийом спортивних команд і вболівальників. Прикладами спортивно-туристичних готелів, розміщених в центральних районах міста є готелі «Олімпійський» у м. Суми (Україна), «AWD Hotel» у м. Ганновер (Німеччина).

Розміщення спортивно-туристичних готелів поруч з транспортними вузлами є характерним для готелів, які розташовуються на маршрутах спортивного туризму, в меншій мірі - для готелів курортного типу. В результаті формування маршрутів спортивного туризму визначаються початкові і кінцеві пункти, де доцільним є будівництво спортивно-туристичних готелів. Найбільш оптимальним є їх розміщення поблизу транспортних вузлів (автовокзалів, залізничних вокзалів, аеропортів, автомагістралей). Прикладами готелів, розміщених поруч з транспортними вузлами є готель «Houda Skanes» у м. Монастір (Туніс), готель «Едельвейс» у м. Яремче (Україна).

Розміщення в структурі спортивного центру є найбільш характерним для готелів спортивно-туристичного призначення, особливо для гірськолижних і тих, що мають визначену спортивну спрямованість. Тому, готелі даного типу розміщуються в структурі центрів гірськолижного, лижного спорту, біатлону, входять до складу навчально-тренувальних баз спортивних команд. Готелі, розміщені в структурі спортивних центрів, розраховані на розміщення спортсменів під час проведення тренувальних зборів, а також любителів визначених видів спорту. Прикладами даного прийому розміщення є готель навчально-тренувальної бази зимових видів спорту «Тисовець» (Україна), готель «Біатлон» у м. Уфа (Росія).

Розміщення в структурі курортного центру є характерним для спортивно-туристичних готелів курортного типу. Готелі, розташовані в курортних зонах розраховані на туристів, що прибули з метою активного відпочинку в період курортного сезону і спортивні команди, що проводять збори в період міжсезоння. Місцями найбільшої концентрації готелів даного типу є центри з розвинутою курортною інфраструктурою - морські узбережжя, гірські райони, замські рекреаційні території. Прикладами готелів, розміщених в структурі курортних центрів є готелі «Adora Golf Resort» у м. Белек (Туреччина), «Перлина Карпат» у с. Славське (Україна).

Розміщення на маршрутах спортивного туризму є характерним для готелів, що розраховані на обслуговування туристів-похідників, водних туристів, велотуристів, спелеотуристів. Таким чином, розташування даних готелів залежить від напрямку прокладення маршруту і визначення вузлових пунктів на цьому маршруті (початкових, проміжних і кінцевих). Прикладом готелю, розміщеного на маршруті спортивного туризму є готель «Білі Горвати» у м. Яремче (Україна).

Готелі спортивно-туристичного призначення у композиційній структурі містобудівного або ландшафтного середовища, відіграють, як правило, одну з визначальних ролей. Основними прийомами композиційного вирішення спортивно-туристичних готелів у містобудівній структурі є: застосування вертикальної домінанти, вирішення на перетині вулиць, використання особливостей ландшафту, використання символічного образу, поєднання із рядовою забудовою.

Застосування вертикальної домінанти є прийомом вирішення композиції спортивно-туристичного готелю у вигляді вертикального акценту в містобудівній структурі кварталу. Характерною особливістю даного прийому є об'ємно-просторова організація будівлі на завершенні композиційної вісі (вулиці, магістралі, площі). Архітектурний образ таких готелів

характеризується граничною функціональністю і компактністю. Прикладом використання даного прийому є готель «Спорт» у м. Київ.

Композиційне вирішення на перетині вулиць є характерним для будівель спортивно-туристичних готелів, які замикають периметральну забудову кварталів. Тому, в даному випадку, застосовується кутова об'ємно-просторова композиція. Такий прийом характеризується утворенням містобудівної домінанти з метою візуального «закріплення» перетину двох вулиць. Характерним прикладом використання прийому композиційного вирішення на перетині вулиць є будівля готелю «Isrotel Sport Club» у м. Ейлат (Ізраїль).

Використання особливостей ландшафту є характерним для будівель спортивно-туристичних готелів, розташованих в структурі природно-ландшафтних утворень – гірської місцевості, узбережжя водойм та ін. Основна мета застосування даного прийому – органічне поєднання будівлі готелю з навколишніми природно-ландшафтними особливостями. Головними чинниками, що характеризують прийом використання особливостей ландшафту є застосування пластичних, ускладнених криволінійних форм, терасної побудови будівлі. Прикладом застосування прийому із використанням особливостей ландшафту є готель «Перлина Карпат» (с. Славське, Україна).

Використання символічного образу характеризує своєрідність будівель спортивно-туристичних готелів. Символічний образ використовується для підсилення природно-ландшафтних особливостей, а також з метою вираження окремих тематичних характеристик. Популярність використання даного прийому є характерною для спортивно-туристичних готелів курортного типу. Прикладом використання прийому символічного образу є готель «WOW Kremlin Palace Hotel» в с. Аксу (Туреччина).

Прийом поєднання спортивно-туристичних готелів із рядовою забудовою використовується в культурно-історичному центрі міста, або в сучасних кварталах з яскраво вираженою архітектурною стилістикою. Таким чином, даний прийом характерний для приоб'єктних спортивно-туристичних готелів, що розміщуються в структурі міста. Прикладом поєднання спортивно-туристичного готелю із рядовою забудовою є готель «Олімпійський» у м. Суми.

Прийоми архітектурно-планувального вирішення спортивно-туристичних готелів характеризуються планувальною конфігурацією будівель. Конфігурація будівлі визначається містобудівними особливостями території, ландшафтними характеристиками, розмірами і формою, нормативними вимогами, а також обраною композиційною структурою. Основними прийомами архітектурно-планувального вирішення є: використання прямокутної, центричної, ускладненої, кільцеподібної, атріумної планувальної структури.

Використання прямокутної планувальної структури є характерним для будівель спортивно-туристичних готелів різної поверховості і протяжності. На основі прямокутної конфігурації формуються лаконічні об'єми будівель у формі паралелепіпеда або пластини. В результаті застосування даної конфігурації, оптимальним є використання коридорної або галерейної структури житлових поверхів. Прикладами будівництва спортивно-туристичних готелів із застосуванням прямокутної планувальної структури є готель «Едельвейс» у м. Яремче (Україна), готель «На семи холмах» у м. Ханти-Мансійську (Росія).

Використання центричної планувальної структури є характерним для багатопверхових будівель спортивно-туристичних готелів «баштового» типу. Даний прийом характеризується застосуванням у планувальній структурі правильних геометричних форм (кола, квадрата, правильного багатокутника). Рациональним використанням центричної планувальної структури є в містобудівних умовах з щільною забудовою, що є характерним для центральних районів міст. Прикладом прийому використання центричної планувальної структури є готель «Еллада» у м. Южний (Україна).

Використання ускладненої планувальної структури характеризується високою варіативністю. Таким чином, ускладнена планувальна конфігурація будівель може бути: «трипелюстковою», «Х-подібною», «Г-подібною», «П-подібною», із застосуванням криволінійних форм. Даний прийом характерний для спортивно-туристичних готелів, розміщених в ландшафтному середовищі. Прикладами прийому використання ускладненої планувальної структури є готель «Sport Hotel & Spa» у м. Пояна Брашів (Румунія).

Використання атріумної планувальної структури характеризується організацією відкритого або закритого внутрішнього простору, забудованого по периметру. Даний прийом характерний для малоповерхових спортивно-туристичних готелів курортного типу, що розміщуються в умовах жаркого клімату. Прикладом використання прийому атріумної планувальної структури є готель курортного типу «Houda Skanes» в м. Монастір (Туніс).

Використання кільцеподібної планувальної структури характеризуються застосуванням напівциркульних форм. Доцільність використання даного прийому полягає у поєднанні переваг організації простої планувальної схеми і можливості формування виразного архітектурного образу. Такий прийом отримав широке застосування у будівництві спортивно-туристичних готелів курортного типу в Єгипті. Прикладом застосування даного прийому є готель «Concorde El Salam Sport» у м. Шарм-ель-Шейх (Єгипет).

Найбільш характерними прийомами архітектурно-композиційного вирішення спортивно-туристичних готелів є: домінування горизонтальних або

вертикальних членувань, метрична та ритмічна організація, ускладнена об'ємно-просторова структура.

Домінування горизонтальних членувань в композиційному вирішенні спортивно-туристичних готелів характеризується перевагою розмірів по протяжності будівлі над розмірами по висотній та глибинній координаті. Засобами забезпечення виразності просторової композиції і домінування горизонтальних членувань є об'ємні елементи – балкони, лоджії, галереї. Домінування горизонтальних членувань є характерним для спортивно-туристичного готелю «Mercure Kasprowy» в м. Закопане (Польща).

Домінування вертикальних членувань є характерним для висотної композиції спортивно-туристичних готелів, головна особливість якої - переважання висоти будівлі над її розмірами в плані. Висотна композиція властива сучасним багатопверховим готелям, що розташовуються у великих містах, де головною проблемою є дефіцит території під забудову. У висотних будівлях готелів композиційно виявляється провідна роль вертикальної координати. Прикладом домінування вертикальних членувань в композиційній структурі є будівля готелю «Олімпійський» у м. Суми.

Метрична організація будівель спортивно-туристичних готелів формується шляхом багаторазового повторення окремих елементів через певні інтервали при чітко вираженій закономірності. Даний прийом організації просторової композиції за рахунок чергування однакових елементів. Такими елементами є вікна, балкони, архітектурні деталі фасадів і покрівлі. Метрична організація характерна будівлі спортивно-туристичного готелю навчально-тренувальної бази зимових видів спорту «Тисовець» (Україна).

Ритмічна організація в будівлях спортивно-туристичних готелів характеризується послідовною і закономірною зміною елементів, інтервалів між даними елементами або ряду комбінованих поєднань. Прийом ритмічної організації є засобом досягнення динаміки композиційної структури будівлі готелю. Прикладом застосування даного прийому є будівля готелю «Ruukki» в м. Рука (Фінляндія).

Ускладнена об'ємно-просторова структура будівель спортивно-туристичних готелів характеризується комплексним застосуванням вищенаведених прийомів: поєднанням метричної та ритмічної організації, при домінуванні горизонтальних або вертикальних членувань у різних комбінаціях. Прикладом застосування даного прийому є композиційне вирішення готелю «Treff Hotel Panorama» в м. Оберхоф (Німеччина).

Висновки. Таким чином, застосування визначених прийомів містобудівного, архітектурно-планувального та композиційного вирішення є характерним при проектуванні і будівництві готелів спортивно-туристичного

призначення. Вибір оптимальних прийомів відбувається за рахунок комплексного аналізу функціонально-типологічних, містобудівних, природно-кліматичних факторів, що є підґрунтям для формування раціональної функціонально-планувальної структури спортивно-туристичних готелів.

Література

1. Байлик С.И. Гостиничное хозяйство: учебник для студентов ВНЗ / 2-ое изд., перераб. и доп / С. И. Байлик. – К. : Дакор, 2009. – 368 с.
2. Карасьова О. М. Архітектурно-планувальна організація малих готелів в умовах природних комплексів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.02 «Архітектура будівель і споруд» / О. М. Карасьова; КНУБА. – К., 2009. – 20 с.
3. Ковальська О. Є. Архітектурно-планувальна організація готелів (на прикладі крупніших міст України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.02 «Архітектура будівель і споруд» / О. Є. Ковальська; КНУБА. – К., 2012. – 20 с.
4. Ольхова А. П. Гостиницы / А. П. Ольхова. – М.: Стройиздат, 1983. – 175 с.

Аннотация

Выявлены основные группы приемов функционально-планировочной организации спортивно-туристических гостиниц. Проведено исследование приемов размещения спортивно-туристических гостиниц в градостроительной структуре, приемов композиционного и архитектурно-планировочного решения.

Ключевые слова: спортивно-туристическая гостиница, функционально-планировочная организация, композиционное решение, градостроительная структура.

Abstract

The basic techniques of functional and planning organization of sports and tourist hotels are detected. The techniques of location of sports and tourist hotels in the urban structure and the techniques of composition, architectural and planning solutions are investigated.

Keywords: sports and tourist hotel, functional and planning organization, composition solution, urban structure.